

Кілька років тому, коли у нас ще тільки апробували ази діючої сьогодні Концепції ОДРП, я сформулював *«специфічний соціологічний закон циклічного зростання потреб та ситуативного оновлення інтересів»*. Центральна його методологічна позиція є такою: «Не задоволені колись *потреби* і свого часу не реалізовані *інтереси* до «історичного архіву» не здаються, – вони лише поринають у соціальний ґрунт, «конденсуючись» там неначе задля того, аби «вибухнути» в найнесподіваніший для центральних державних властей момент" [1, с. 481].

Багато із давно «запланованих» соціальних реформ у нас «не йдуть». Особливо прикро це констатувати стосовно економічної, політичної, регіональної та етноісторичної реформ. Усі вони давно назріли «в низах» як *об'єктивні суспільні потреби*. Оскільки всі вони імпульсовані «зверху» (а почасти, як уже сказано, – ще й із-за кордону), а «в низах» ще не стали *суспільно усвідомленим інтересом*, – все й надалі залежатиме від політико-професійної волі або ж безволля правлячого політикуму. А тому, нагадуючи «гіпотетичну матрицю реалізації» детерміністських вимог тільки-но згаданого *закону*, я готовий по-євангельськи благати: Боже, борони цю багатонародну країну, очолювану безталанними політиками, від подібної перспективи!..

Список використаних джерел

1. Варзар Іван. Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі // Варзар Іван. Із контекстів минулих літ. Вибране. – Книга 1. – К.: "Фада-Лтд", 2003. – 592 с.
2. Кравчук Леонід. Держава і влада: досвід адміністративної реформи в Україні. – К.: Українські пропілеї, 2001. – 248 с.
3. Незалежність України і виклики сьогодення. Виступ Президента України Л.Д. Кучми на урочистому зібранні, присвяченому дванадцятій річниці Незалежності України. 23 серпня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – 27 серп.
3. Пал, Леслі А. Аналіз державної політики /Пер. з англ. – К.: Основи, 1999. – 308 с.
4. Dogan Mattei, Pelassy Dominique. Cum să comparăm națiunile. Sociologia politică comparativă / Trad. din engl. – București, 1993. – 208 с.

Деревінський Василь Федорович, д. іст. н., професор,

Київський національний університет будівництва і архітектури

КОНЦЕПЦІЯ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ 1991 – НА ПОЧАТКУ 1992 Р.

З відновленням незалежності Української держави у 1991 р. розпочалися дискусії щодо реформування органів державної влади, розширення прав місцевого самоврядування тощо. Ради народних депутатів, яким формально

належала вся повнота влади в період перебування України в складі СРСР, фактично відігравали роль, як висловився В. Чорновіл, «прикриття однопартійної системи» [7]. Із усуненням впливу комуністичної партії на державно-адміністративні структури країни виникли кризові явища в інституті рад, які вимагали змін в системі державного управління. Розрегульованість вертикальних структур управління, повна незалежність сільських і міських рад та їхніх виконкомів від рад вищого рівня призводила до колапсу державного управління країною.

Існувало кілька варіантів виходу з управлінської кризи. Тогочасне керівництво держави в особі Голови Верховної Ради, а невдовзі і Президента України Леоніда Кравчука схилилося до посилення президентської вертикалі управління за рахунок обмеження прав місцевих органів влади. Передбачалось створити на рівні областей та районів інститут представників Президента, до яких перейде повноваження облвиконкомів і райвиконкомів.

Голова Львівської обласної ради і одночасно народний депутат України В. Чорновіл пропонував інше бачення реформ. Враховуючи досвід запровадження інституту представників Президента в Російській Федерації, він зауважував, що це призвело до паралізування місцевого самоуправління, дублювання і протистояння між президентськими і місцевими органами влади.

На думку В. Чорновола доцільно було на рівні області ввести суміщення функцій обласного державного управління та обласного самоуправління. Суміщення мало відбуватися шляхом об'єднання посад голови області й представника Президента. Цього посадовця передбачалось обирати всіма виборцями області. Президент міг накласти умотивоване вето на кандидата на посаду очільника області.

Відповідно проведення державної політики на рівні області, контроль за виконавчими органами міст, районів, областей, виконання рішень Кабінету Міністрів, указів Президента мала здійснювати обласна адміністрація, очолювана представником Президента. Він же – голова області. Тобто передбачалось розмежування державного підпорядкування і місцевого самоуправління.

Найвищим органом обласного управління мала виступати обласна палата представників, яка б складалася з 30 професійних депутатів від територіально-адміністративних одиниць, у тому числі 8 від міста обласного центру. У компетенцію обласної палати представників було вироблення на концептуальному рівні принципів обласної соціально-економічної політики, обговорення і затвердження обласного бюджету, вибори голови обласної виконавчої влади, захист інтересів своїх територіально-адміністративних одиниць. Депутати мали працювати на професійній основі, отримували зарплату, мали помічників, необхідне технічне забезпечення.

Низовою ланкою управлінської структури мав бути орган місцевої комунальної влади, основна функція якого – забезпечення життєдіяльності населених пунктів. Структура органів місцевого самоуправління регулювалася відповідно до чисельності мешканців того чи іншого населеного пункту.

Голову місцевої влади – війти в селах, мери в містах – обирають мешканці прямим голосуванням. У містах – для вирішення важливих питань і вироблення концептуальних рішень та інших питань мала обиратися лава радних, які за представленням мера затверджували виконавчі органи. Так скажімо, на думку В. Чорновола, для Львова група радників могла б складатися з 15 осіб. Він виходив з розрахунку, що тримільйонний Торонто мав 18, а дев'ятимільйонний Нью-Йорк – 30 членів мерії. В. Чорновіл вважав бажаним, щоб радники залишалися професійно зв'язаними з міським населенням, не переходячи повністю на депутатський оклад, отримували лише доплату й певні пільги за виконання своїх обов'язків.

Проміжною перехідною ланкою між областю і місцевим самоуправлінням мала бути структура районних виконавчих органів. Очолювати її мав голова райвиконкому, який призначався обласним головою за узгодженням з облвиконкомом. В. Чорновіл вважав необхідним ліквідувати районні ради. Адже район, на його думку, був об'єднувальною одиницею, яку треба зберегти, тому що людям потрібні десь поруч і комунальні служби, і міліція, і нотаріус, й інші інституції, але ця суто територіальна одиниця не потребувала представницької влади.

До функцій райвиконкому мали входити координація дій місцевих органів влади й реалізація рішень обласного виконавчого комітету й адміністрації області, а також реалізація функцій державної адміністрації на рівні району. Таким чином, президентська вертикаль через голову ради (він же – представник Президента) опускалася на район. Голова райвиконкому підпорядковувався голові області, який мав право призупинити рішення райвиконкому.

На думку В. Чорновола, переваги структури, що пропонувалися були, передусім у встановленні чіткої дисциплінованої вертикалі виконавчої влади при розширенні демократизації функції влади на місцях, при можливості гнучкої координації інтересів окремих населених пунктів, територіально-адміністративних одиниць і області як прообразу майбутнього регіону, що самоуправляється. Важливо, що запропонована структура знімала протиріччя між державною владою, загальнодержавними інтересами та інтересами регіональними, устанавлюючи президентську вертикаль і одночасно чітко фіксуючи по горизонталі права, власність та інтереси областей і регіону [2].

На підставі викладеної схеми було розроблено проект відповідних законів щодо реформування місцевої влади. Львівська обласна рада звернулася до Верховної Ради України з пропозицією реалізувати проект у Львівській області – в рамках експерименту [1, арк. 48; 6, арк. 27–30]. Проте Верховна Рада відмовилася провести цей експеримент на Львівщині, розглядаючи його таким, що потребує доопрацювання і є несвоєчасним в умовах загальної кризи [4, арк. 32; 5, арк. 35].

Законодавчо затвердженим виявився проект підтриманий Л. Кравчуком, в якому було наголошено на зміцненні влади Президента України, котру на

місцях мали здійснювати підлеглі йому і призначені його указом керівники держадміністрацій – представники Президента.

Недоліком концепції В. Чорновола було те, що децентралізація влади в період становлення держави була неприйнятною, бо посилювалися б сепаратистські тенденції в регіонах, безконтрольність місцевої влади [3]. Хоча варто зазначити, що проект мав низку конструктивних пропозицій щодо розвитку в Україні місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Державний архів Львівської області, ф. Р-221, оп. 3, спр. 1197, арк. 46-49. – Ухвала Львівської обласної ради «Про реорганізацію органів місцевої влади» від 10 січня 1992 р.

2. Чорновіл В. Зміцнювати народну владу, розбудовувати незалежну державу! Виступ на сесії Львівської обласної ради народних депутатів 17 грудня 1991 р. / В. Чорновіл // За вільну Україну. – 1991. – 19 грудня.

3. Петричук М. Україна знову перед вибором / М. Петричук // Галичина. – 1992. – 12 лютого.

4. Центральний державний архів громадських об'єднань (ЦДАГО України), ф. 1, оп. 20, спр. 2419, арк. 31–33. – Зауваження на звернення Львівської обласної ради народних депутатів «Про реорганізацію органів державного управління і місцевого самоврядування» кандидата юридичних наук, заст. керівника Групи наукових консультантів Секретаріату Верховної Ради України М. І. Корнієнка від 23 січня 1992 р.

5. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2419, арк. 34–35. – Інформація Голові Верховної Ради України І. С. Плющу голови Комісії М. Гришка та зав. відділу радянського будівництва В. Волинця від 3 лютого 1992 р.

6. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2419, арк. 27–30. – Звернення Львівської обласної ради народних депутатів до Верховної Ради України «Про реорганізацію органів державного управління і місцевого самоврядування» від 13 січня 1992 р.

7. Чорновіл В. «Компартія фактично існує» [інтерв'ю з В. Чорноволом] / Ю. Пригорницький // Літературна Україна. – 1991. – 19 вересня.

*Захарченко Петро Володимирович, к. т. н., професор,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

*Гайко Геннадій Іванович, д. т. н., професор,
НТУУ «Київський політехнічний інститут»*

ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ КИЄВА В КОРОТКОТЕРМІНОВІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

Серед мегаполісів світу Київ є одним з найкрасивіших міст. Наявність сотень парків та скверів в середмісті, великих лісових масивів по околицях столиці, ріки Дніпро, що ділить місто навпіл, дають змогу зменшити